

INTERKULTURALNA KOMUNIKACIJSKA KOMPETENCIJA U UDŽBENICIMA ZA ENGLJSKI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI

Milica Bilić-Štefan

Prva OŠ Dugave – Zagreb

m.b-stefan@zg.htnet.hr

Sažetak – U uvodu ovoga članka dan je kratki opis onoga što interkulturalna komunikacijska kompetencija znači. Raspravlja se o razlozima i važnosti uvođenja međukulturalne komunikacijske kompetencije u nastavu stranoga jezika u osnovnoj školi u skladu sa smjernicama koje je izdao CEFR (Zajednički referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje Vijeća Europe) i sadašnjim Nacionalnim kurikulumom. Analizira se sadržaj udžbenika s naglaskom na kulturalnim sadržajima u odnosu na zastupljenost međukulturalne kompetencije. Prema mišljenju autora, takav se sadržaj uglavnom sastoji od tekstova, komunikacijskih obrazaca, aktivnosti i zadataka pomoću kojih učenici mogu steći društveno-kulturalno znanje (*savoir*), a djelomično i od aktivnosti koje su više-manje odgovarajuće za stjecanje društveno-kulturoloških vještina (*savoir-faire*). U drugom dijelu članka, autor opisuje određeni broj aktivnosti i zadataka koji mogu poslužiti svrsi vježbanja i stjecanja međukulturalnih vještina i stavova poput znatiželje, otvorenosti i tolerancije prema drugim kulturama, što je nužno za uspješno međukulturalno komuniciranje.

Cljučne riječi: osnovna škola, društveno-kulturalno znanje, interkulturalne vještine i stavovi, međukulturalne aktivnosti i zadaci

1. Uvod

Interkulturalna komunikacijska kompetencija je sposobnost uspješnog komuniciranja među pripadnicima različitih kultura, a osim lingvističke i sociolingvističke kompetencije zahtijeva i određena znanja (*savoir*), vještine (*savoir-faire*) i stavove (*savoir-être*). Ona podrazumijeva sposobnost uspješnog uspostavljanja odnosa između vlastite i strane kulture, svojevrsnu kulturalnu osjetljivost, te sposobnost identificiranja i korištenja različitih strategija za uspostavljanje kontakata s osobama iz drugih kultura. Prema Byramu (1997.), pripadnici različitih kultura, kako bi ostvarili uspješnu komunikaciju,

trebaju imati određena znanja o socijalnim zajednicama, njihovim produktima i običajima te općim procesima socijalnih i individualnih interakcija kako u vlastitoj tako i u sugovornikovoju kulturi. Nadalje, potrebne su i vještine interpretacije i povezivanja, otkrivanja i interakcije, kao i kritička svijest o kulturalnim razlikama. Na interkulturalnu komunikacijsku kompetenciju utječu i osobni faktori koji su dio egzistencijalne kompetencije (*savoir-être*). Uspješan interkulturalni govornik ima izgrađene stavove, krase ga zainteresiranost, radoznalost, otvorenost prema drugim kulturama, spremnost na relativiziranje vlastitih pogleda i sustava vrijednosti, prihvaćanje drugih kultura i svoje vlastite bez predrasuda. On može imati ulogu posrednika između vlastite i strane kulture, sposoban je za uspješno razrješavanje interkulturalnih nesuglasica i konfliktnih situacija i prevladavanje stereotipa.

Zajednički europski referentni okvir za učenje, poučavanje i vrednovanje jezika (2005) već u prvom poglavlju među ciljevima jezične politike Vijeća Europe naglašava važnost pripreme svih Europljana na izazove koji ih očekuju zbog povećane međunarodne mobilnosti, potiče ih na uzajamno razumijevanje i toleranciju, poštovanje identiteta i kulturalne različitosti razvijanjem učinkovitije međunarodne komunikacije, te na odgovaranje zahtjevima mnogojezične i multikulturalne Europe, ustrajući u osposobljavanju Europljana za sve bolje međusobno komuniciranje koje prelazi jezične i kulturalne granice. Naglašava se potreba učenja i poučavanja jezika jer “Jezik nije samo važan aspekt kulture već omogućava pristup kulturnim manifestacijama... ako uzmemo kulturalnu kompetenciju pojedinca, razne kulture (nacionalna, regionalna, društvena) kojima je pojedinac izložen ne koegzistiraju izolirano jedna od druge – one se uspoređuju, suprotstavljaju i aktivno prožimaju kako bi stvorile obogaćenu, integriranu višekulturalnu kompetenciju koje je višejezičnost samo jedna sastavnica, a ona je u interakciji s drugim sastavnicama” (ZEROJ, str. 6).

U Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (MZOS, 2006) u poglavlju *Strani jezici* već se u uvodu spominje kako je novost u odnosu na prethodne nastavne programe u tome da je aktualni program utemeljen na osuvremenjenom pristupu nastavi stranih jezika, sadržajnom rasterećenju prethodnih programa i uvođenju novih sadržaja, među ostalim, interkulturalne kompetencije. Naglašava se da je cilj nastave stranih jezika usmena i pisana komunikacijska kompetencija proširena elementima sociokulturalne, interkulturalne i književne kompetencije. U okviru programa za svaki razred zasebno spominju se interkulturalne kompetencije koje bi se trebale razvijati uz ostale vještine i sposobnosti. Navodi se kako je posredstvom odgojnih i socijalizirajućih sadržaja potrebno razvijati toleranciju i empatiju prema drugome i drugačijemu, te posredstvom aktivnosti koje su prilagođene dobi učenika. Kulturološkim se sadržajima pristupa kontrastivno, pa se odgovarajući sadržaji u hrvatskoj kulturi uspoređuju s onima u kulturi zemalja engleskoga govornog područja.

2. Kulturološki sadržaji u udžbenicima za osnovnu školu

U ranom učenju jezika u osnovnoj školi (prva četiri razreda) glavni je cilj učenja jezika ponajprije razvijanje svijesti o jeziku i osjetljivosti učenika na druge jezične sustave odnosno spoznaja da postoje mnogi jezici i kulture osim materinske. Na tom je stupnju iznimno važno motivirati učenike za učenje jezika i maksimalno im olakšati njegovo usvajanje. U prvim razredima osnovne škole prilikom učenja jezika težište je na govorenoj komunikaciji, jezik se uči uz pomoć pokreta, igre, pjesme i likovnog izraza. Od petog razreda nadalje nastava jezika se postupno usmjerava na kognitivno učenje, jezične se strukture osvješćuju i uvodi se metajezik. U tom se razdoblju nastoji ujednačeno razvijati govorena i pisana komunikacija. U višim bi razredima trebalo, uz stjecanje komunikacijske kompetencije, staviti naglasak i na sociolingvistički i sociokulturalni aspekt usvajanja jezika, te učenike pripremiti za udaljavanje od etnocentrizma, relativiziranje, ali i potvrđivanje vlastitoga jezičnog i kulturalnog identiteta. Pri tome je kao sastavnica komunikacijske jezične kompetencije važna sociolingvistička kompetencija, koja se odnosi na sociokulturalne uvjete upotrebe jezika, jer ima bitan utjecaj na sve oblike jezične komunikacije među predstavnicima različitih kultura, čak i kad sudionici nisu toga svjesni.

Kako bi se postupno razvijala interkulturalna svijest učenika o postojanju razlika između njegova kulturalnog okruženja i onoga ciljnog jezika, te o postojanju i niza drugih kultura, učenici bi ponajprije morali usvojiti neka sociokulturalna znanja (*savoir*) o društvu i kulturi zajednice ciljnog jezika. U udžbenicima koji su u uporabi u osnovnoj školi¹ sadržaji s kulturalnim fokusom relativno su brojni i većim su dijelom prezentirani odvojeno od gramatičkih i leksičkih (*Project, Way to go*), na posebnim stranicama naslovljenim *Culture page, Wide angle on the world, Culture spot* ili jednostavno *Culture*, ali i prožimaju udžbenike u cjelini. Iako su sociokulturalna znanja tek jedan od aspekata poznavanja svijeta, iznimno su važna, a budući da ih učenici uglavnom ne posjeduju u dovoljnoj mjeri ili su možda pojednostavljena i iskrivljena pod utjecajem stereotipa, trebalo bi im posvetiti posebnu pozornost. Kako bi učenici ponajprije trebali steći određena faktografska znanja o zemljama engleskoga govornog područja, u udžbenicima ima najviše takvih sadržaja: zemljopisna obilježja, demografski podaci, sadržaji iz gospodarstva i političkog života tih zemalja. Udžbenici sadrže podatke o prirodnim ljepotama i nacionalnim parkovima, kulturnim i povijesnim znamenitostima. Nadalje, najbrojniji su sadržaji o svakodnevnom životu: prehrani i običajima

1 Analizirani su udžbenici engleskog jezika za sedmi i osmi razred s popisa odobrenih udžbenika MZOS-a, te dijelom i drugi udžbenici s istog popisa.

2 U udžbenicima engleskog jezika *Snapshot* odvojeno su prezentirani sadržaji iz hrvatske kulture.

vezanim uz prehranu: vrstama jela, obrocima, vremenu obroka, ponašanju za stolom; običajima vezanim uz praznike i blagdane; aktivnostima u slobodno vrijeme (igre, zabava, izlasci, omiljeni sportovi, sportovi karakteristični za određenu kulturu, hobiji, mediji – omiljene tv– emisije, glazba, kućni ljubimci...). U tekstovima se govori i o uvjetima života (stanovanje – stambeni uvjeti, standard...), te se spominju različite vrste poslova i zanimanja (puno i nepuno radno vrijeme; karakteristična ‘muška ili ‘ženska’ zanimanja...). Govori se o tipičnim obiteljima, obiteljskom životu i odnosima u obitelji, te odnosima među spolovima općenito. Spominju se običaji vezani uz religiju, ima pojedinosti o društvenim konvencijama (načinu odijevanja, pravilima lijepog ponašanja, ponašanju na javnim mjestima, u restoranima i u prometu, pri rođenju, vjenčanju i drugo). Navedeni su i povijesni događaji, opisuje se život poznatih povijesnih ličnosti, znanstvenika i sportaša. Dosta je podataka vezanih uz umjetnost: opisa života poznatih književnika, glazbenika, glumaca; podataka o literarnim djelima, likovima iz dječje literature, poznatim filmovima i glazbi. U pojedinim je udžbenicima i izbor izvornih dječjih pjesmica, recitacija i pjesama koje vole mladi. Osim pojedinosti iz kulture i civilizacije vezanih uz zemlje engleskoga govornog područja navode se i pojedinosti iz drugih zemalja (geografska obilježja i prirodne ljepote, kulturne i povijesne znamenitosti, poznati znanstvenici i njihovi izumi...).

Kulturološki sadržaji uglavnom su prezentirani u tekstovima kojima je cilj potaknuti razumijevanje čitanjem, odnosno slušanjem. Ispred njih su zadaci koji pripremaju i uvode učenike u aktivnost, dok iza tekstova obično slijede zadaci za utvrđivanje i proširivanje sadržaja. Ti su zadaci različitog tipa, no uglavnom je riječ o odgovaranju na pitanja, traženju pravog među ponuđenim odgovorima, zadacima spajanja i slično. Ponekad se od učenika traži da izrade projekt o nekim od aspekata teme (primjerice u seriji udžbenika *Project*). Kad je riječ o zadacima uz autentične pjesme (*Project, Snapshot*), u njima se od učenika traži da podcrtavaju neke riječi, dopunjavaju pjesmu riječima prema modelu ili samostalno pogađaju riječi koje nedostaju, odgovaraju na pitanja o sadržaju, registru, glavnoj ideji pjesme i slično. Među tim zadacima ima i takvih koji mogu poslužiti stjecanju interkulturalne kompetencije poput npr. zadatka (zadatak D, Leksija 17, *Writers and their stories*, str.16, *Way to go 4*) u kojem se od učenika traži da razmisle o životima dvoje književnika: Ivane Brlić-Mažuranić i Marka Twaina, te utvrde sličnosti i razlike u njihovim životima, koji su ih događaji u životu veselili ili rastuživali, kako su se životi muškaraca i žena razlikovali u njihovo doba, kako su u njihovo vrijeme ljudi putovali, koliko je trajalo putovanje od Europe do Amerike i što ih u pričama o životima dvoje književnika najviše iznenađuje. U okviru lekcije o selidbi (*Unit 1 Home and away, Moving*, str. 6-7, *Project 3*), koja je vrlo zanimljiva obzirom na sociokulturalni aspekt, osim teksta u kojem se opisuje iskustvo dječaka koji se preselio iz jedne zemlje engleskoga govornog područja u

drugu (iz Australije u Englesku), pa stjecajem sretnih okolnosti ne doživljava moguća neugodna iskustva akulturacije, nalazi se i zadatak razumijevanja slušanjem (uz pomoć kojeg se ponavlja i utvrđuje prošlo vrijeme *past simple*) u kojem djevojčica koja se s obitelji preselila iz Walesa u London govori o svojim iskustvima u novoj okolini i opisuje neugode blažeg oblika kulturalnog šoka koji je doživjela. Lekcija o tipičnim obiteljima u Britaniji (*Culture, Extension 1*, str. 22-23, *Project 3*), njihovim domovima, običajima vezanim uz vjenčanja i drugo, tijekom čije obrade učenici imaju priliku proučiti i slike, također je korisna iz aspekta usvajanja interkulturalne kompetencije. U okviru lekcija posvećenih blagdanima ima također zadataka (*Holidays and festivals, Thanksgiving Day, Christmas Tradition, New Year Traditions*, str. 20-24, *Way to go 4*) koji služe osvješćivanju sličnosti i razlika među kulturama i koji mogu poslužiti stjecanju interkulturalnih znanja i vještina. Istom cilju može poslužiti i lekcija o aktivnostima u slobodno vrijeme mladih u Britaniji (*Extension 1, Culture*, str. 22-23, *Project 4*). Ponekad se u Priručniku za nastavnike daju upute o tome kako zadatke što bolje iskoristiti i u svrhu stjecanja interkulturalne komunikacijske kompetencije (*Project 3*, Priručnik za nastavnike str.29). Kad je riječ o komunikacijskim uzorcima, koji su u nekim udžbenicima brojni, (*Project i Snapshot*) oni su također, ovisno o temi, prožeti sociolingvističkim i sociokulturalnim elementima: uzorci u kojima sugovornici razgovaraju o uobičajenim temama, te razmjenjuju, primjerice, osobne podatke, razgovaraju o (meteorološkom) vremenu, hrani i piću, svakodnevnom životu, putovanjima, obrazovanju, slobodnom vremenu, zabavi (hobijima, medijima, kinu, kazalištu, sportovima) i slično mogu, osim stjecanju komunikacijske vještine, poslužiti i stjecanju sociokulturalnih znanja i vještina.

3. Aktivnosti za usvajanje vještina (*savoir-faire*) i stavova (*savoir-être*)

Navedeni i slični zadaci mogu poslužiti stjecanju sociokulturalnih znanja (i u pojedinim primjerima vještina), no pitanje je mogu li i u kojoj mjeri poslužiti za usvajanje vještina i stavova potrebnih za uspješno funkcioniranje u ciljnoj kulturi, rješavanje potencijalnih interkulturalnih nesuglasica i konfliktnih situacija i općenito za uspješnu interkulturalnu komunikaciju. Iako se na učenje jezika ponekad gleda kao na izravan put prema razvijanju boljeg razumijevanja, otvorenosti i tolerancije prema drugim kulturama, ipak to ne mora uvijek biti tako. Ponekad, suprotno od očekivanog, učenici, stječući sociokulturalna znanja, mogu razviti pojednostavljene i stereotipne poglede na ciljnu kulturu. Kako bi se to izbjeglo, bilo bi potrebno osmisliti više aktivnosti koje bi se uvrstile u udžbenike za više razrede osnovne škole, a koje osvješćuju sličnosti i razlike u kulturalnim okruženjima, verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji, koje opisuju primjere nesporazuma ili kulturalnog

ška do kojih dolazi zbog takvih razlika, te govore o stereotipima. Ponekad bi bilo dovoljno samo neznatno modificirati već postojeće zadatke (poput zadataka navedenih u tekstu), jednostavno dodavanjem još ponekog pitanja ili autentične slike. Uz pomoć aktivnosti, posebno osmišljenih za razvijanje interkulturalnih vještina i stavova uključenih u udžbenike, pojednostavilo bi se ostvarivanje jednog od ciljeva učenja stranih jezika – razvijanje interkulturalne kompetencije. Izbor brojnih interkulturalnih aktivnosti i njihov opis moguće je naći i u interkulturalnom udžbeniku *Mirrors and windows*. Taj je udžbenik rezultat istraživačkog rada provedenog unutar jednog od projekata (Project 1.2.3) srednjoročnog programa Centra za moderne jezike u Grazu, a nastao je s ciljem da nastavnicima olakša pronalaženje odgovarajućih materijala za razvijanje interkulturalne kompetencije.

Osvješćivanju stereotipa mogla bi poslužiti ova aktivnost: učenici bi najprije proučili prikladne slike, na primjer karikature Engleza, Škota itd. (nacrtane na temelju uobičajenih stereotipa o njima), pa bi potom pokušali pogoditi o kojoj je naciji riječ. Potom bi se moglo od učenika zatražiti da se identificiraju s pripadnicima drugih kultura, npr. uz pomoć *Cultural encounters role-play* (*Mirrors and windows* str. 86) i na taj način osvješćuju stereotipe koje pripadnici drugih kultura mogu imati o njihovoj kulturi. U zaključnom dijelu aktivnosti poveo bi se razgovor o načinu i razlozima stjecanja stereotipa, što bi moglo pomoći njihovu eliminiranju. Istom bi cilju mogla poslužiti i ova aktivnost: uz pomoć prikladnih kratkih tekstova ili razgovora, primjerenih dobi učenika, upoznao bi se učenike s primjerima sociokulturalnih znanja njihovih vršnjaka iz Britanije, Amerike ili drugih zemalja o Hrvatskoj, te bi se zatim zatražilo od učenika da u raznim oblicima (plakat, projekt, usmeno izlaganje...) izlože svoja znanja o Britaniji ili nekoj drugoj zemlji iz koje su njihovi vršnjaci. Potom bi se mogao navesti niz izjava o osobinama Hrvata, a koje potječu od nekih od brojnih turista iz različitih zemalja koji posjećuju našu zemlju. U daljnjem bi se tijeku aktivnosti na temelju tih izjava mogao izvoditi rad u skupinama o sadržaju izjava, o tome što turisti misle o osobinama Hrvata i zašto su stekli određena mišljenja, odnosno stereotipe, te jesu li njihova mišljenja točna i je li uopće moguće govoriti o zajedničkim osobinama pripadnika neke nacije. Potom bi učenici mogli raspravljati o vlastitim stečenim stereotipima o Britancima, Amerikancima ili nekoj drugoj naciji i usporediti ih s prije pročitanim izjavama turista, te razgovorom o razlozima stjecanja stereotipa poraditi na njihovu uklanjanju.

Za usvajanje interkulturalnih vještina i stavova, radoznalosti, otvorenosti i tolerancije prema drugim kulturama mogle bi poslužiti i aktivnosti u kojima se koriste autentične fotografije pripadnika raznih kultura. Analizu fotografija ljudi u različitim situacijama, uz odgovaranje na pitanja o njima, njihovoj odjeći, domovima, zanimanjima, omiljenoj hrani, glazbi i slično, mogao bi slijediti razgovor o razlozima eventualnih različitih mišljenja učenika. Također je moguće i uspoređivanje sa stvarnim životima ljudi s fotografija, te

potom i razmjena mišljenja o stereotipima. Mogle bi se s istim ciljem iskoristiti fotografije različitih kuća i modificirati pitanja u skladu s upotrijebljenim fotografijama.

Još jedna od aktivnosti koja bi isto tako mogla biti korisna za usvajanje interkulturalnih vještina i stavova mogla bi biti i analiziranje niza poslovice iz ciljne kulture, razgovor ili samostalno istraživanje učenika o porijeklu poslovice i sustavu vrijednosti u njihovoj pozadini. Potom bi se mogla izvesti i slična analiza poslovice iz materinskog jezika ili neke druge kulture, te provesti njihova usporedba. U sljedećoj aktivnosti moglo bi se, na način primjeren dobi učenika, opisati niz primjera kulturalnih nesuglasica ili kulturalnog šoka, te navesti moguća vlastita iskustva učenika. U daljnjem tijeku aktivnosti, pitanjima o njihovim mogućim uzrocima i razmjenom mišljenja učenika poradilo bi se na razvijanju interkulturalnih vještina i stavova.

Kada je riječ o prehrani i običajima vezanim uz prehranu, vrstama jela, obrocima i njihovu vremenu, moguć je cijeli niz zadataka u kojima bi se naglasio sociokulturalni aspekt i uvježbavale interkulturalne kompetencije. Moguće je, primjerice, nakon uvođenja teme o prehrani, uz pomoć odgovarajućih tekstova, razgovora, slika i sličnog, zatražiti od učenika da najprije razmisle o prehrani, običajima i stavovima vezanim uz tu temu u vlastitoj kulturi.

Nadalje, analiziranjem određenih ponašanja, običaja i stavova iz ciljne kulture osvješćivati sličnosti i razlike kako bi se u daljnoj fazi u različitim zadacima i malim projektima, putem samostalnog učenja, poticalo razvijanje otvorenosti i tolerancije prema drugoj kulturi. Još jedna jednostavna aktivnost u vezi s istom temom je i sljedeća: Od učenika zatražimo da, primjerice, zamisle i nacrtaju svoj uobičajeni doručak, (ručak...), a zatim im pokažemo slike uobičajenog doručka u Britaniji (npr. *baked beans*) ili drugim zemljama, koji se u potpunosti razlikuje od njihova uobičajenog obroka, kako bi se potom poveo razgovor o tome kako bi reagirali u situaciji kad bi se našli pred takvim obrokom i bi li možda svojim ponašanjem uzrokovali interkulturalnu nesuglasicu ili konfliktnu situaciju. Moglo bi, nadalje, biti korisno autentičnim fotografijama prikazati ljude iz različitih kultura pri jelu, pa zatražiti od učenika da pogađaju iz kojih zemalja ti ljudi potječu. Nakon toga, razgovorom o tome kako su došli do odgovora, produbimo sociokulturalna znanja i razvijamo otvorenost i toleranciju u odnosu prema drugim kulturama. Uz pomoć upitnika ili kvizova moglo bi se pitanjima (npr. Ako upoznaš osobu iz druge zemlje, nastojiš li doznati nešto o njoj i njenoj zemlji? Pokušavaš li razumjeti kulturu i običaje, ili misliš da nisu vrijedni upoznavanja? Ako upoznaš neku osobu koja se bavi sportom koji nije popularan u tvojoj zemlji, pokušavaš li doznati nešto više o tom sportu? Kažeš li sugovorniku da je taj sport bezvezan ili ga ispituješ o njemu i izražavaš želju da ga vidiš i sam u njemu sudjeluješ?...) ispitati u kojoj su mjeri naši učenici radoznali, otvoreni i tolerantni u odnosu prema drugim kulturama, te razvijati poželjne stavove i vrijednosti. Moguće

je također, u obliku stranica iz dnevnika vršnjaka, učenika koji potječe iz neke od zemalja engleskoga govornog područja ili drugih kultura, prikazati njegov svakodnevni život, kulturološko okruženje, običaje vezane uz religiju i slično. Nakon čitanja dnevnika moglo bi se zatražiti od učenika da usporede iskustva toga učenika sa svojim životom i običajima, pronađu određeni broj sličnosti i razlika, te povedu razgovor o tome kako bi se snašli u njegovu kulturalnom okruženju, kako bi na drugi način razvijali otvorenost i toleranciju prema drugim kulturama.

4. Zaključak

Udžbenici engleskog jezika imaju ključnu ulogu u učenju stranih jezika, usvajanju usmene i pisane komunikacijske kompetencije, te sociokulturalne i interkulturalne komunikacijske kompetencije. U udžbenicima engleskog jezika za osnovnu školu brojni su sadržaji s kulturalnim fokusom, no riječ je najvećim dijelom o uvođenju, ponavljanju, utvrđivanju i proširivanju sociokulturalnih znanja (*savoir*) učenika. Kako bi bolje upoznali sociokulturalni aspekt učenja jezika pod kojim podrazumijevamo ne samo jezik već i ponašanje, običaje, vrijednosti, stavove i znanja koja se odnose na specifične zajednice, a koji su odraz kulturalnog okruženja u kojem su ukorijenjene, učenici bi ponajprije morali usvojiti neka sociokulturalna znanja o društvu i kulturi zajednice ciljnog jezika. Kako bi s vremenom postali uspješni interkulturalni govornici i mogli imati ulogu posrednika između vlastite i strane kulture, te bili sposobni za uspješno razrješavanje interkulturalnih nesuglasica i konfliktnih situacija i prevladavanje stereotipnih odnosa, učenici bi također trebali usvojiti vještine (*savoir-faire*) i stavove (*savoir-être*) potrebne za uspješno djelovanje u ciljnoj kulturi i uspješnu interkulturalnu komunikaciju. Ponekad učenici, stječući sociokulturalna znanja, mogu razviti pojednostavljene i stereotipne poglede na ciljnu kulturu. Kako bi se to izbjeglo, bilo bi potrebno osmisliti više aktivnosti i zadataka koji osvještavaju sličnosti i razlike u kulturalnim okruženjima, verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji, koji opisuju primjere nesporazuma ili kulturalnog šoka do kojih dolazi zbog takvih razlika, te govore o stereotipima te ih uvrstiti u udžbenike. Razvijanju stavova potrebnih za uspješnu komunikaciju s osobama iz drugih kulturalnih okruženja koje imaju različite običaje, sustave vrijednosti i uvjerenja trebalo bi posvetiti osobitu pozornost, te bi zadaci, posebno osmišljeni za tu svrhu, trebali naći mjesto u udžbenicima.

Literatura

- Breka, O., Mardešić, M. (2007). *Way to go 4*. Zagreb: Školska knjiga.
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. London: Multilingual Matters.

- Byram, M., Tost Planet, M., (2000). *Social Identity and the European Dimension: Intercultural Competence Through Foreign Language Learning*. ECML (Graz) and MLD (Strasbourg). Council of Europe Publishing.
- Džeba, B., Mardešić, M. (2007). *Way to go 5*. Zagreb: Školska knjiga
- Fenner, A., Newby, D. (2000). *Approaches to Material Design in European Textbooks: Implementing Principles of Authenticity, Learner Autonomy, Cultural Awareness*. ECML. Graz. Council of Europe Publishing.
- Hutchinson, T. (2001). *Project 3 i 4*. OUP. Oxford.
- Huber-Kriegler, M., Lázár, I., Strange, J. (2003). *Mirrors and Windows, an intercultural communication textbook*. ECML. Council of Europe Publishing.
- Mavar, A., Crnić, S., Abbs, B., Freebairn, I., Barker, C. (2003). *Snapshot*. Zagreb: VBZ.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006). Zagreb: MZOS.
- Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje (2005). Vijeće Europe, Odjel za suvremene jezike. Strasbourg. Zagreb: Školska knjiga.

INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH LANGUAGE TEXTBOOKS FOR PRIMARY SCHOOLS

Milica Bilić-Štefan

***Summary** – The introduction of this article defines intercultural communicative competence. The reasons for and importance of introducing intercultural communicative competence into foreign language learning in primary schools are discussed, together with the guidelines suggested in the CEFR (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment) and the present National Curriculum. Textbook material with a cultural focus is analysed in terms of the related presence of intercultural competence. In the author's opinion, the material consists mainly of texts, communication patterns, activities and tasks by means of which students may acquire socio-cultural knowledge (savoir) and partly activities more or less suitable for acquiring intercultural skills (savoir-faire). In the second part of the article, the author provides a description of a number of activities and tasks which might serve the purpose of practising and acquiring intercultural skills and attitudes, such as curiosity, openness and tolerance towards other cultures, which are necessary for successful intercultural communication.*

***Key words:** primary school, socio-cultural knowledge, intercultural skills and attitudes, intercultural activities and tasks*